

CUVÂNT-ÎNAINTE

Institutul de Lingvistică din București, care poartă numele a doi mari oameni de știință, membri ai Academiei Române, Iorgu Iordan și Al. Rosetti, pregătește de mai multă vreme ediția a doua din *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*. O lucrare, inutil să insist, necesară, așteptată de marele public, în fine, o lucrare de interes național care, nu mă îndoiesc, va fi utilizată de aici înainte ca unica sursă pentru aplicarea corectă a normelor academice în domeniul ortografiei limbii române. Iat-o apărând, grație unor cercetătoare pricepute și devotate, coordonate de dna Ioana Vintilă-Rădulescu. Din informațiile pe care ni le oferă grupul redacțional, deduc că DOOM-ul actual cuprinde 62.000 de cuvinte, cu 2.500 mai mult decât prima ediție (1982). Este vorba, în esență, de cuvinte noi, scoase din dicționare recente, sau de termeni care circulă în mass-media și în limba vorbită ... Unele nu s-au fixat bine în limbă, circulă sub mai multe forme, altele tind să se stabilizeze. M-am întreat, văzând explicațiile de mai sus, dacă n-ar fi fost mai bine ca, înainte de a le introduce într-un dicționar academic, să mai fi așteptat puțin pentru a vedea dacă limba literară reține sau nu aceste *anglicisme, franțuzisme, italianisme* care se grăbesc să intre în casa limbii române... Cât de necesară este, mai ales, această „romgleză” pe care o ascultăm — de cele mai multe ori amuzați, alteori iritați — la TV sau la Radio, vorbită cu precădere de Chirițele mediei de azi și ale lumii politice? ... Nu este totdeauna necesară, dar n-avem încotro, nu putem s-o interzicem. Și, de altfel, nici nu avem cum. Trebuie să lăsăm ca un termen nou să-și dovedească utilitatea sau să dispară de la sine, pur și simplu. Vor intra definitiv în limba română literară *a accesa, acquis, broker, dealer, gay, hacker, item, jacuzzi, trend?* Deocamdată circulă prin gazete și sunt folosite cu precădere de experții noștri în integrarea europeană. Nu știm încă dacă este sau nu bine să le introducem într-un dicționar care dă norme de vorbire și scriere corectă...

Autoarele recentului dicționar au procedat bine făcând, în genere, o selecție atentă din numărul mare de termeni adoptați, traduși, importați odată cu tehnologiile și produsele care intră pe piața românească. Francezii s-au luptat câțiva ani să interzică utilizarea în limbajul public a termenului *week-end*, dar n-au reușit. „Sfârșitul de săptămână” — propus de lingviștii francezi — n-a reușit să țină piept *week-end*-ului. Ceea ce nu înseamnă că lingviștii au renunțat la acțiunea lor de protejare și cult

DOOM-ul nostru apare, este limpede, într-un moment în care este mare nevoie de el. Nu trebuie să fii lingvist ca să-ți dai seama că limba română s-a urâțit sau, mai bine zis, este *urâțită*, simplificată, traumatizată de unii vorbitori fără carte și fără bun-simț. Nici limba scrisă nu dă totdeauna semne de inteligență și corectitudine. Ce-i mai grav este faptul că nici limba oamenilor așa-zis culți nu este totdeauna armonioasă, corectă, *frumoasă* („frumoasă” ca atribut al exactității și al capacității de a nuanța). Este suficient să asculți într-o seară vedetele de la TV pentru a-ți da seama cu câtă grație „jupoaie” bieteles noastre cuvinte și cât de anapoda plasează ele accentul în interiorul unui termen oarecare ... Este chiar o modă, combinată cu o mișcare nefirească a capului, ceea ce produce un efect hilar ...

Ce-i de făcut? Până ce vedetele noastre vor primi o mai bună educație lingvistică, le oferim (lor și tuturor celor interesați să vorbească și să scrie corect limba română!) un dicționar în care pot găsi normele limbii literare și formele acceptate în domeniul ortografiei ... Nu putem fi siguri că toți vor consulta acest prețios dicționar, dar este foarte important că el există într-o formă actualizată și că poate să ne stea la îndemână.

Limba, s-a spus de atâtea ori, este primul semn de identitate al unui popor. Și, desigur, instrumentul esențial al culturii sale. Iată de ce țările cu o cultură remarcabilă (cum este Franța) au creat instituții speciale pentru apărarea și cultivarea limbii lor. Aceste instituții, animate de specialiști, duc mai departe educația lingvistică începută în școli. Academia Franceză, de pildă, continuă să discute, ca și acum trei sute și ceva de ani, dacă un cuvânt nou merită sau nu să fie acceptat în dicționar. Unii publiciști iau în răs această preocupare, Academia Franceză își vede de treabă mai departe ... Important este că niciun om cât de cât cultivat nu-și permite să scrie altminteri decât au stabilit lingviștii, acești notari erudiți și intratabili ai unei limbi în care, după vorba lui Cioran, *nu poți fi nici poet, nici nebun* ...

Românii sunt, în privința ortografiei, mai refractari. Unii nu acceptă, de exemplu, pe *â* și *sunt* recomandați de Academia Română. Au trecut zece ani de când s-a votat această regulă și ei continuă să scrie cu *î* și *sînt* pe motiv că schimbarea lor ar fi o măsură politică abuzivă ... O discuție fără sfârșit. Cei care gândesc așa ignoră faptul că ortografia este o convenție și, dacă instituția abilitată prin lege stabilește această convenție, normal ar fi ca ea să fie acceptată. Altminteri vom avea, ca în momentul de față, două sisteme ortografice. La ce bun? ... Cu ce efect?

Din fericire, specialiștii Institutului de Lingvistică ne propun, azi, un dicționar care aplică în chip coerent normele ortografice și ortoepice ale unei limbi române în care poezii, în orice caz, se pot exprima cu ușurință. Dovadă că românii au dat mari poeți, veritabili creatori în sfera limbajului. Unii, ca Arghezi, Barbu, Nichita Stănescu, combină atât de ingenios cuvintele (chiar și silabele) încât produc efecte surprinzătoare ... Ei sunt bolnavi, cum zice ultimul poet citat, de litera A, în care descoperă, concentrate, tainele lumii și ale existenței individuale.